

ศึกษาวิเคราะห์โทษจากการล่วงละเมิดสิกขาบทเสขียวัตถ์ An Analytical Study of the Faults from Violation of Sekhiyavattas

พระสุขเกษม กิตติธโร (เมืองสันเทียะ)

Phra Sukkasem Kittitharo (Meangsanteay)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail: phrasukhesmk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์โทษจากการล่วงละเมิดสิกขาบทเสขียวัตถ์” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาด้านบัญญัติของการบัญญัติสิกขาบทเสขียวัตถ์ 2) เพื่อศึกษาหลักการเหตุผลในการบัญญัติสิกขาบทเสขียวัตถ์ 3) เพื่อศึกษาโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดในสิกขาบทเสขียวัตถ์ ผลการวิจัยพบว่า เสขียวัตถ์สิกขาบท มีต้นบัญญัติจากภิกษุฉัพพัคคีย์ได้แก่พระปณชุกะ พระโลหิตกะ พระเมตติยะ พระภุมมชกะ พระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะ เดิมที เป็นสหายนั่นตั้งแต่มานาน อาศัยอยู่ในกรุงสาวัตถี เมื่อบวชแล้วได้มีสมณญานามปรากฏในพระพุทธศาสนาว่า “ฉัพพัคคีย์” หมายถึง ภิกษุที่มีพวก 6 รูป ซึ่งพวกท่านทั้ง 6 รูป เป็นภิกษุกลุ่มหนึ่งที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม เหตุเนื่องจากอาศัยความคึกคะนองและความดื้อรั้นอันเป็นอุปนิสัยส่วนตัวและความไม่ละอายต่อความผิด ไม่มีความเอื้อเฟื้อต่อพระวินัย ได้สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนาอย่างมาก เป็นกลุ่มภิกษุที่เป็นต้นเหตุให้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทมากที่สุด ซึ่งจัดเป็นอาทิกรรมิกะ คือ ต้นบัญญัติและอนุบัญญัติจำนวน 227 สิกขาบทได้แก่ ปาราชิก 4 สิกขาบท, สังฆาทิเสส 13 สิกขาบท, นิสสัคคียปาจิตติย 30 สิกขาบท, ปาจิตติย 92 สิกขาบท, ปาฏิเทสนียะ 4 สิกขาบท และเสขียวัตถ์ 75 สิกขาบท นอกจากนี้ยังเป็นต้นบัญญัติแห่งสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์อีกจำนวนมาก พระพุทธบัญญัติเป็นกฎระเบียบข้อบังคับที่พระพุทธเจ้าตั้งไว้เพื่อปกครองภิกษุให้ประพฤติเรียบร้อยดีงาม ถือเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนาเรียกว่า “พระวินัย หรือ ศีล 227 ข้อ” ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่มีภิกษุประพฤติไม่ถูกต้องเหมาะสมหรือประพฤติเสียหายขึ้น จนชาวบ้านพากันตำหนิโทษนา ทรงแรับทราบแล้วจึงให้ประชุมสงฆ์ ได้สวนได้ความจริงแล้วจึงทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามไว้

หลักการและเหตุผลที่ทรงบัญญัติขึ้นมานั้น เพราะพระองค์ได้ทรงเล็งเห็นแล้วว่า จะเกิดผลดีในภายภาคหน้าแก่ศาสนาของพระองค์ เมื่อภิกษุและภิกษุณีเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา และกระทำความผิดพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติสิกขาบท โดยทรงตั้งเป้าหมายไว้ 10 ประการ คือ

1. ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม
2. ให้สังคมมีความสุข
3. ช่มบุคคณผู้สอนยาก
4. ความผาสุกแห่งภิกษุ
5. ปิดกั้นอาสวะที่จะบังเกิดขึ้นในปัจจุบัน
6. กำจัดอาสวะอันจะเกิดขึ้นในอนาคต
7. ความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
8. ความเลื่อมใสยิ่งของคนที่ไม่เลื่อมใสแล้ว
9. ความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
10. เอื้อเฟื้อพระวินัย

ถ้าหากภิกษุและภิกษุณีประพฤติเสียหายจากการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เรียกว่า ความผิด พระพุทธเจ้าทรงประชุมสงฆ์บัญญัติสิกขาบท โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อสำรอกราคะ สร้างความเมา ดับกระหาย ถอนอาลัย ตัดวิภวภูติ สิ้นต้นเหตุ คลายกำหนด ดับ นิพพาน พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติสิกขาบทในส่วนที่เป็นเสขียวัตถ์ ซึ่งเป็นสิกขาบทที่ให้พระภิกษุสงฆ์ พึงสำเหนียกไว้ มีจำนวน 75 สิกขาบทสิกขาบทเสขียวัตถ์แบ่งเป็น 4 กลุ่มตามสาระสำคัญดังนี้ กลุ่มที่ 1 ว่าด้วยธรรมเนียมควรประพฤติในเวลาเข้าหมู่บ้าน เริ่มตั้งแต่การนุ่งห่มเรียบร้อยในขณะที่อยู่ชุมชนการสำรวมระวังอิริยาบถ การพูดคุยกัณให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสมเมื่ออยู่ในชุมชน กลุ่มที่ 2 ว่าด้วยธรรมเนียมในการรับบิณฑบาต เริ่มตั้งแต่อิริยาบถในการรับบิณฑบาต การขบฉันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย กลุ่มที่ 3 ว่าด้วยธรรมเนียมในการแสดงธรรม เริ่มตั้งแต่การแสดงธรรมอย่างถูกกาลเทศะ ไม่แสดงธรรมแก่บุคคลผู้อยู่ในอาการไม่เคารพธรรม กลุ่มที่ 4 ว่าด้วยธรรมเนียมในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะและบ้วนน้ำลาย

คำสำคัญ: โทษ, ล่วงละเมิด, เสขียวัตถ์

Abstract

The purposes of the article entitled “An Analytical Study of the Punishment for the Offenses against the Rules of Sekhiyavattas were 1) to study the original cases of the Buddha’s laying down the rules of Sekhiyavattas, 2) to study the rational principles of the Buddha’s laying down the rules of Sekhiyavattas, and 3) to study the punishment for the offenses against the rules of Sekhiyavattas. From this study, it was found that the original cases of the Buddha’s laying-down were six ascetics whose names were Panduka, Lohitaka, Mettiya, Bhummajaka, Assaji, and Punabbasuka. Before their ordination, they all were friends who lived in Savatthi City. After they were ordained as Bhikkhus (ordained monks) in Buddhism, they were named “Chabbaggiya” meaning six ascetics who conducted themselves improperly because of their personal habits of impiety, shamelessness and stubbornness towards the wrong-doing and the monastic

rules. They extremely undermined Buddhism and became the originals of the Buddha's laying-down called Adikammika, that is, the original cases of the Buddha's laying down the 227 root-rules and additional rules, namely 4 Parajikas, 13 Sanghadisesas, 30 Nissaggiyapacittiyas, 92 Pacittiyas, 4 Patidesaniya, and 75 Sekhiyavattas. Apart from this, there were several rules out of the codes of the fundamental rules. The Buddhist rules mean the rules and the orders which the Buddha laid down for regulating the monks' actions. They were the roots of Buddhism called "Vinayas" or 227 precepts which were laid down by the Buddha because of the monks' misconducts criticized by the lay people. After investigating and knowing the fact, the Buddha laid down the monastic rules.

According to the rational principles of the Buddha's laying down, whenever one of these cases acted in an improper way by Bhikkhus (ordained monks) and Bhikkhunis (ordained nuns) was brought to the Buddha's attention, he would lay down a rule establishing a suitable punishment for the offense, as a deterrent to future misconduct. To be the benefit to his Buddhism in the future, the Buddha regulated the rules with 10 targets as follows:

- | | |
|---|---|
| 1. to be socially accepted | 6. to get rid of all defilements in the future |
| 2. to enhance social happiness | 7. to be benefit for un-believers |
| 3. to control a stubborn person | 8. to be benefit for believers |
| 4. to enhance monks' happiness | 9. to keep Suddhamma's persistence |
| 5. to stop all defilements in the present | 10. to pay respect to Vinayas (the disciplines) |

Owing to Bhikkhus and Bhikkhunis' misconducts, the Buddha laid down the rules for the purpose of crossing lust, reviving delusion, stopping thirst, detaching mournfulness, ending the circle of rebirth, terminate sensuality, relieving sexual desire, extinguishing, and Nibbana.

The Buddha laid down the 75 rules of Sekhiyavattas for monks' attention, divided into four groups as follows:

The first group consists of the traditions that should behave properly in the village such as the costume, the physical movement, and the talks in a suitable way while staying in the community.

The second group consists of the traditions of receiving food and chewing food in a good manner.

The third group consists of the traditions of sermon giving a sermon properly and no permission for a person who does not pay respect to Dhamma or the Buddha's teaching. The fourth group consists of the traditions of defecation, urination, and spit.

Keywords: Faults, Violation, Sekhiyavattas

1. บทนำ

พระวินัยนั้นเป็นกฎข้อบังคับ ที่นำผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้วิเศษ นำผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้เป็นผู้เห็นแจ้ง นำผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้มีคุณธรรมต่าง ๆ เพราะพระวินัยนั้นมีนัยต่าง ๆ มีนัยพิเศษ และเป็นกฎฝึกกายและวาจา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551: 287) การที่พระพุทธเจ้า ทรงบัญญัติพระวินัยปกครองคณะสงฆ์นั้น ทรงบัญญัติในเมื่อมีภิกษุก่อเรื่องเสียหายขึ้น เป็นที่ตำหนิติเตียน ของคณะสงฆ์ และประชาชนทั้งที่นับถือพระพุทธศาสนาและมิได้นับถือ การปรับโทษนั้น ที่มีโทษทางบ้านเมือง ก็ทรงปรับอนุวัตรตามทางบ้านเมือง เช่น ทางบ้านเมืองปรับโทษ ผู้กระทำผิดในเรื่องนั้น ๆ ถึงประหารชีวิต ก็ทรงปรับโทษภิกษุผู้กระทำผิดในเรื่องเดียวกันนั้นถึงขาดจากความเป็นภิกษุ (วิมहा.,1/91-92/60-62) นอกจากนั้นก็ทรงปรับโทษตามสมควรแก่โทษานุโทษจากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ภิกษุประพฤติเสียหายจนพระพุทธเจ้าต้องทรงบัญญัติพระวินัยควบคุมความประพฤติ เพื่อความเรียบร้อย ดึงมของสงฆ์ในสังฆมณฑลและความเจริญของพระพุทธศาสนาสืบไปนั้นที่ปรับโทษอย่างเบา โดยเฉพาะอาบัติทุกกฏ ในสิกขาบทเสขียวัตถ์ แม้จะเป็นการแสดงออกมาในทางที่ไม่เหมาะสม แก่สมณะภาวะของตน เช่น ฉันทแลบลิ่น และฉันทงจับ ๆ ฉันทงชูด ๆ ฉันทเลียมือ ฉันทเลียมือปาก โดยไม่สำรวมแล้วต้องอาบัติทุกกฏ เป็นอาการที่ขาดความสำรวมอย่างสัตว์เดรัจฉาน

อาบัติทุกกฏในสิกขาบทแห่งเสขียวัตถ์ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติในฝ่ายภิกษุสงฆ์เสขียวัตถ์ วัตถ์ที่ภิกษุจะต้องศึกษา เป็นธรรมเนียมที่เกี่ยวกับมารยาท ที่ภิกษุพึงสำเหนียก หรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นสิกขาบทที่ภิกษุสงฆ์พึงศึกษา และรับประพฤติปฏิบัติ มีจำนวน 75 สิกขาบท หมวดสารูปที่หนึ่งมี 26 สิกขาบท ธรรมเนียมที่ควรประพฤติเวลาเข้าบ้าน หมวดโกชนปฏิสังยุตที่สองมี 30 สิกขาบท ธรรมเนียมรับบิณฑบาตและฉันอาหาร หมวดธัมมเทศนาปฏิสังยุตที่สามมี 16 สิกขาบท ธรรมเนียมที่ไม่ให้แสดงธรรมแก่บุคคลผู้แสดงอาการไม่เคารพ และหมวดปณิกะที่สี่มี 3 สิกขาบท ธรรมเนียมถ่ายอุจจาระปัสสาวะ และบ้วนน้ำลายรวมทั้งหมดมีจำนวน 75 สิกขาบท

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาวิเคราะห์โทษจากการล่วงละเมิดเสขียวัตรสิกขาบท ของภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแบบอย่างในการตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับต้องอาบัติทุกกฏในสิกขาบทเสขียวัตร เพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาต้นบัญญัติของการบัญญัติสิกขาบทเสขียวัตร
- 2) เพื่อศึกษาหลักการและเหตุผลในการบัญญัติสิกขาบทเสขียวัตร
- 3) เพื่อวิเคราะห์โทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดในสิกขาบทเสขียวัตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาค้นคว้าทางคัมภีร์พระพุทธศาสนา งานวิจัยและเอกสาร (Documentary Research) โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นศึกษาเอกสาร

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวข้องต้นบัญญัติของการบัญญัติเสขียวัตร หลักการเหตุผลในการบัญญัติสิกขาบทเสขียวัตรและโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดในสิกขาบทเสขียวัตรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสาร ข้อมูล ทั้งที่เป็นหนังสือ คือ พระไตรปิฎก เอกสารงานวิจัย ตำราวิชาการ บทความต่างๆ ข่าวสาร หนังสือพิมพ์ ค้นหาจากอินเทอร์เน็ต รวมทั้ง CD-ROM และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล
4. ขั้นเรียบเรียง รายงาน ข้อมูล
5. สรุปนำเสนอผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

เสขียวัตร คือ ข้อปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ตามหลักพระวินัยบัญญัติ มี 75 ข้อ จัดเป็น 7 หมวด คือหมวดที่ 1-6 หมวดละ 10 ข้อ หมวดที่ 7 สุตท้ายมี 15 ข้อ สงเคราะห์ลงเป็น 4 หมวดคือ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2533: 21-26) หมวดสารูป เกี่ยวกับการนุ่งห่มและการเคลื่อนไหวอิริยาบถ หมวดโภชนาปฏิสังยุต เกี่ยวกับการฉันหรือรับประทานอาหาร หมวดธัมมเทศนาปฏิสังยุต เกี่ยวกับการแสดงธรรมหรือพูดจาในที่ชุมนุมชน และหมวดปกิณณกะ เกี่ยวกับการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ การบ้วนน้ำลายลงในที่สาธารณะเสขียวัตร แม้จะเป็นวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ แต่ก็สามารถนำมาปรับใช้ในสังคมไทยได้เป็น

อย่างดี เสด็จวัตร เป็นสาธารณบัญญัติทั้งภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ ถ้ามีการล่วงละเมิดมีโทษปรับอาบัติก็เพียงทุกกฎ ซึ่งคนทั่วไปอาจคิดว่าเป็นอาบัติเล็กน้อย แต่เมื่อเป็นโลกวัชชะความผิดที่ชาวโลกติเตียน ก็ถือเป็นความประพฤติชั่ว เพราะคำว่าทุกกฎแปลว่า “กระทำชั่ว” ในเสด็จวัตร 75 ญาติโยมฆราวาสนั้น สามารถกล่าวตักเตือนพระภิกษุ ที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมได้ ถือเป็นหนทางหนึ่ง ที่ทำนุบำรุงสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนยาวนาน (พิฑูรย์ มลิวัลย์, 2541: 15) แต่ในผู้ที่สติปัญญาอ่อนที่ไม่สามารถแยกแยะดีชั่วถูกผิดได้ ย่อมถือว่าเป็นเรื่องที่หมิ่นเหม่และส่อเสี่ยงพอสมควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนาว่า การดำเนินตินั้น ๆ เป็นไปในทางกุศลหรืออกุศล ซึ่งเป็นเรื่องปัจเจกบุคคลอย่างแท้จริง เพราะถึงแม้จะเป็นคำพูดคำเดียวกัน แต่เจตนาต่างกัน ผลแห่งวิบากกรรมก็ย่อมต่างกัน เราจึงต้องวกกลับมาสำรวจใจตนให้มากด้วย

สิกขาบทแต่ละสิกขาบทที่ภิกษุจะได้ชื่อว่าล่วงละเมิดแล้วนี้ประกอบด้วยหลายบท สิกขาบททั้งหมดทั้งของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ โดย สรุพมี 2 ประเภท คือ โลกวัชชะและปณณัติวัชชะ (วิ.อ. 1/42/239) แม้อาบัติที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบทนั้น ๆ ว่าโดยโทษ ก็มี 2 ประเภทเช่นกัน คือ โลกวัชชะและปณณัติวัชชะ (ที.สี., 9/548/240) การปรับโลกวัชชะนั้นแม้ไม่มีความผิดตามพระวินัย แต่ก็เป็นโลกวัชชะ คือ ถูกดำเนินตินได้ ว่าไม่เหมาะสมสมควรแก่สมณะ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9 ราชบัณฑิต), 2541: 850) เช่น สือบุหรินที่สาธารณะ ส่งเสียงดังในที่ชุมชน ไม่เอื้อเฟื้อแก่สตรีและเด็ก แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น “โลกวัชชะ” ความผิดที่ชาวโลกติเตียนนั้น การดำเนินของชาวโลกเขาเป็นประมาณไม่ได้ เพราะชาวโลกส่วนมาก อะไรชอบก็สรรเสริญ อะไรไม่ชอบก็ติเตียนขึ้นอยู่กับอารมณ์ชอบหรือชังของคนในกลุ่มนั้น การดำเนินเป็นอัตนัย จึงเอามาเป็นมาตรฐานวัดผิดถูกไม่ได้มากนัก (พระมหาสมทรง ติสสโร (ปีกขุนทด), 2554: 63) อีกประการหนึ่ง แม้ความผิดตามที่พระวินัยบัญญัติไว้ ชาวโลกอาจติเตียนหรือไม่ติเตียนก็ได้เพราะอยู่กับจารีตท้องถิ่นนั้น ๆ พระภิกษุฉันอาหารในเวลาวิกาล แม้พระวินัยจะบัญญัติห้ามไว้ก็ตาม แต่บางท้องถิ่นเห็นว่าเป็นความผิดร้ายแรง แต่กับอีกบางท้องถิ่นกลับไม่ดำเนินติน นอกจากไม่ดำเนินตินแล้วยังส่งเสริมให้ภิกษุฉันอาหารมือเย็นเสียอีก หากพระภิกษุได้ล่วงละเมิดในสิกขาบทข้อเสด็จวัตร จะส่งผลแก่ตัวภิกษุเองซึ่งถือว่าผิดวินัยที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้และจะต้องปรับอาบัติทุกกฎซึ่งก็จะทำให้เป็นพระภิกษุพร่องในศีลเป็นมลทินแก่ตัวเองถึงแม้ว่าจะละเมิดในสิกขาบทเล็กน้อยก็ตาม นอกจากโทษที่เกิดขึ้นกับตัว พระภิกษุซึ่งทำให้ตนมีมลทินไม่บริสุทธิ์ในศีลแล้วยังจะส่งผลต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอีกด้วย ทำให้เกิดการขาดความเชื่อมั่นในหลักธรรมวินัยที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการกล่อมเกลাজิตใจของพระภิกษุที่เข้าไปบวชในพระพุทธศาสนาว่าไม่ได้ก่อให้เกิดผลในเชิงบวกต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543: 25) ทั้งนี้โทษที่จะลงแก่พระภิกษุหรือสามเณรที่กระทำความผิดมี 4 สถาน คือ 1) ให้สละสมณเพศ 2) ดำนิโทษ 3) ภาคทัณฑ์ และ 4) ว่ากล่าวตักเตือน แต่หากเป็นโทษที่พระรูปนั้นประพฤติไม่

เหมาะสมกับสมณสาธูป หรือโลกวัชชะ โทษที่จะลงแก่พระภิกษุหรือสามเณรที่กระทำความผิด คือการว่ากล่าวตักเตือนเท่านั้น (พระเทพเทวี (ประยุทธิ์ ปยุตโต), 2535: 113-115)

5. ข้อเสนอแนะ

หลักปฏิบัติในเสขียวัตรทั้ง 75 ข้อนั้น ถือว่าเป็นมารยาทที่ดีของพระสงฆ์ ที่จะช่วยให้ศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักจรรยา 15 (พระธรรมปิฎก (ประยุทธิ์ ปยุตโต), 2541: 107) คือ

1. สังวรศีล ประพฤติตนให้รู้และเข้าใจสิ่งดีชั่ว ในสาป บุญ คุณ โทษ ให้บริสุทธิ์ด้วยศีล ให้รู้ว่ามีศีลเป็นปกติอยู่ในตน รู้ทัน หลุดพ้นจากความโกรธ โลภ หลงทั้งหลายทั้งปวง
2. สारวมอินทรีย์ ระวังตนให้รู้ตัวทั่วพร้อมทั้ง 6 ทวารนอก 6 ทวารใน ที่จะเกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากการกระทำนั้น ๆ
3. โภชนมัตตัญญูตา รู้จักประมาณตน รู้ตนให้พร้อม พอเหมาะ พอควรที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะมีจะเกิดขึ้น ในอาหาร การกิน การใช้จ่าย
4. ขาคริยานุโยคะ พิจารณาควบคุมรู้อยู่ในการกระทำที่พึงประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในการสังวรศีล สारวมอินทรีย์ โภชนมัตตัญญูตาทั้ง 3 ข้อให้ถูกต้อง
5. ศรัทธา เชื่อมมั่นในหลักธรรมคำสอน ปฏิบัติตน รู้ตน เชื่อมมั่นในตนว่าปฏิบัติอยู่ในทางที่ถูกต้องดีงาม มีผลเกิดแล้ว เห็นผลแล้ว พากเพียรตั้งใจประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลยิ่งขึ้น
6. หิริ มีความละอายแก่ใจตนเอง เมื่อรู้ว่าตนได้กระทำความผิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นทางกาย วาจา ใจ ในทางใดทางหนึ่งก็ดี ที่ไม่ถูกไม่ควรแล้ว รู้สึกละอายตนเอง และจะไม่ทำสิ่งที่ผิดนี้ให้เกิดขึ้นอีก
7. โอตตปปะ เกรงกลัวต่อบาปกรรมที่ตนได้กระทำความผิดที่ไม่ถูกไม่ควร ไม่ดีไม่งามที่เกิดขึ้นนั้น ๆ ระหว่าง ควบคุมตนไม่ให้เกิดอีก
8. พาหุสัจจะ เห็นอยู่รู้อยู่เข้าใจอยู่ ในผลของการปฏิบัติที่ถูกตรงบริสุทธิ์แท้ พุดจริง ทำจริง มีความซื่อสัตย์ ตั้งใจทำจริง ให้ยิ่ง ๆ ขึ้นอีก
9. วิริยะ พากเพียร ประพฤติปฏิบัติ กระทำตนให้ดีให้ได้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก 10 สติ ควบคุมให้รู้ตัวทั่วพร้อม พิจารณารู้อยู่เป็นอยู่ในการกระทำทวารทั้ง 6 ทวารนอก 6 ทวารใน
11. ปัญญา รู้แจ้งชัดในทุกสิ่งที่เกิด ที่มี ที่ถูก ที่ควร ได้ยิ่ง ๆ ขึ้น ปล่อยจิต วางจิต ทำจิตให้สงบเกิดญาณทั้ง 4 ในตนแล้ว
12. ปฐมฌาน เข้าสู่ความสงบระงับ จิตสงบ พ้นนิวรณ์ 5 ใจปลอดโปร่งติดอยู่ในอารมณ์เดียว (วิตก) มีวิจาร์ อ่านอยู่ในอารมณ์นั้น จิตเบิกบานเป็นหนึ่ง เป็นอิสระ
13. ทุติยฌาน ระงับวิตกวิจาร์ มีปีติสุข จิตคิดอ่านอะไร วางวิตก วิจาร์ จิตเบิกบาน เสวยปีติสุขอยู่

14. ตติยฌาน ระงับปิติ หมดความรู้สึกลับติ มีสติสัมปชัญญะ ควบคุมตนเอง รู้ตนเองชัด ขณะจิตสงบ เสวยสุขอยู่

15. จตุตถฌาน ระดับสุขเป็นอุเบกขา วางเฉย สุข จิตผ่องใส สงบ บริสุทธิ์ เป็น เอกัคคตาจิต จิตเป็นหนึ่ง ที่ประกอบด้วยมรรคมงคล 8 ถูกต้อง

นอกจากนี้แล้วเสขียวัตตรยังเป็นกรอบมาตรฐานแห่งมรรยาทของพระสงฆ์ คือต้องการให้ทุกคนที่มาจากวณะต่าง ๆ กิริยามรรยาทซึ่งมันแตกต่างกันไปหมด พุดจา แตกต่างกันไป เห็นแล้วบางที่มันไม่น่าเลื่อมใส คราวนี้ก็ต้องการทำคนเห็นแล้วเกิดการเลื่อมใส ก็จะต้องสอนเรื่องเสขียวัตตร ไม่ใช่เพียงแต่ให้รู้ ต้องเอามาปฏิบัติด้วย ในการพุด แม้แต่การครอง ผ้า ไม่ห่มรุงรัง เห็นแล้วไม่เกิดศรัทธาเลย คือเรามาอยู่ร่วมกัน เราต้องมีศีลที่เสมอกัน อย่าง เสขียวัตตรเป็นการอบรมบ่มนิสัย เราจะเห็นอย่างตอนพระพุทเจ้า สวากชุดหนึ่งที่มีพระอานนท์ พระอนุรุทธ ที่มาบวชพร้อมกับอุบลี ซึ่งเป็นช่างตัดผม ก็มาบวชเวลาจะบวชเจ้าชายทั้ง 5 บอก ให้อุบลีบวชก่อน ให้คนรับใช้บวชก่อน เพื่อว่าเมื่ออุบลีบวชก่อน 5 องค์ที่เป็นเจ้าบวชทีหลัง ก็ต้องไหว้ผู้บวชก่อน จะได้ลดทิฐิมานะ เดียวถ้าทั้ง 5 องค์บวชก่อนแล้วอุบลีบวชทีหลัง อุบลี บิก็ต้องไหว้ก่อน ก็มีความรู้สึกว่านี่ลูกน้องเรา คนใช้ตน ก็ต้องการที่จะข่มทิฐิมานะของตน จะได้ ลดมานะ เพราะฉะนั้นเรื่องเสขียวัตตร จึงเป็น 1 ใน 3 ของพระวินัยของพระทั้ง 227 ข้อ พระพุทเจ้าทรงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่าอาบัตินี้เป็นของผู้บวชเท่านั้น แต่ถ้าเป็นเรื่อง กิริยามรรยาทต่างๆ ในสังคม เราจะเข้าไปในสังคมที่ไหน เราต้องรู้จักระเบียบของสังคมที่นั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543: 198) ซึ่งหลักเสขียวัตตรสามารถนำไปปรับใช้ได้เป็นอย่างดี

พระวินัยบัญญัติ หรือสิกขาบทของภิกษุสงฆ์ แม้จะเป็นศีลข้อปฏิบัติของภิกษุสงฆ์ แต่ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเสขียวัตตร ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติ ที่พระสงฆ์ต้องวางตัวให้เหมาะสมต่อหน้าชาวบ้าน อันเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาปสาทะ เป็นเรื่องที่ พระสงฆ์และโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่างๆควรจะได้ส่งเสริมให้มีการอบรมเผยแผ่สู่ ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง เพราะเชื่อว่ามรรยาททางสังคมก็คือ บุคลิกภาพที่แสดงเป็นพฤติกรรมออกมาของบุคคลนั่นเอง ผู้สำเนียงสำรวจในกิริยาอาการถือว่า มีอาจารย์ คือความประพฤติอันงาม น่าเลื่อมใสศรัทธา น่าเคารพนับถือ สังคมไทยเป็นสังคม พุทธ การสำรวจในเสขียวัตตรก็เท่ากับได้แสดงว่าเป็นผู้มีสัปปุริสธรรม (ที.ปา. (ไทย) 11/331/255) คือ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ประชุมชน และรู้บุคคล แม้แต่หน่วยงาน อื่น ๆ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และกรมการศาสนา เป็นต้น ควรจักเป็นแกนนำในระหว่างสถาบันการศึกษาและจัดส่งเสริมองค์ความรู้ด้าน เสขียวัตตรให้แพร่หลายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- พิฑูร มลิวัลย์. **อธิบายวินัยสำหรับธรรมชั้นตรี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2541.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2525.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). **พระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานของวิทยาศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9 ราชบัณฑิต). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “คำวัด”**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2552.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2543.
- _____. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอัมรินทร์บุ๊คเซนเตอร์จำกัด, 2553.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, 2551.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.
- พระมหาสมทรง ตีสู่โร (ปึกขุนทด). “การศึกษาเสขยสิกขาบทในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **นวโกวาทในเสขยวัตร**. พิมพ์ครั้งที่ 67. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2533.